

Rząd republiki przywiązywał dużą wagę do popierania budowy własnych domów lub mieszkań. Rezultaty tej polityki nie są zbyt frapujące, jak to widać z niżej przytoczonych liczb. Przy spisie mieszkań we wrześniu 1956 stwierdzono, że z ogólnej liczby okragło 12,7 mln normalnych mieszkań, charakter czynszowych miało 7,9 mln, tj. 62% i mieszkań własnych 4,8 mln, tj. 38%. Z początkiem r. 1960 mieszkań czynszowych było 9,1 mln przy ogólnej liczbie mieszkań wynoszącej 14,4 mln¹². A zatem udział mieszkań własnych w tym okresie nie tylko nie wzrósł, lecz nawet zmniejszył się o 1%.

Od 1. 7. 1960 weszła w życie ustawa, w myśl której uchylono przymusową gospodarkę mieszkaniową we wszystkich powiatach, w których deficyt mieszkaniowy był w dniu 31. 12. 1959 mniejszy niż 3% stanu normalnych mieszkań. Po przeprowadzeniu szczegółowych obliczeń okazało się, że z 557 powiatów republiki 94 będzie mogło powrócić do wolnorynkowej gospodarki mieszkaniową¹³.

Najkorzystniej wyglądała gospodarka w prowincjach Badenia-Wirtembergia, Nadrenia-Palatynat i Bawaria. Wspomniane 94 powiaty zamieszkuje 5,9 mln mieszkańców, co stanowi okragło 11% ludności republiki. Przy ilości mieszkań wynoszącej 1,7 mln na jedno mieszkanie przypada 3,5 mieszkańców, tj. mniej niż przeciętnie w całej republice. Deficyt mieszkaniowy w całej republice oblicza się na 1,25 mln mieszkań i przewiduje się jego całkowitą likwidację do r. 1962. Równocześnie już dzisiaj istnieje wiele miejscowości, gdzie nastąpiło zupełne nasycenie potrzeb mieszkaniowych. Zauważyć się tam daje wśród ludności dążność do podwyższenia standardu mieszkaniowego drogą wymiany mieszkań na lepsze i większe¹⁴. Można również przypuszczać, że włączenie gospodarki mieszkaniowej do wolnej gospodarki rynkowej, przyciągnie kapitały prywatne do budownictwa mieszkaniowego, spowoduje to jednak wzrost czynszów, co ze względów społecznych byłoby zjawiskiem ujemnym.

Tadeusz Krajczycki

DZIAŁALNOŚĆ SEJMOWEJ KOMISJI ZIEM ZACHODNICH PODCZAS II KADENCJI SEJMU PRL W LATACH 1957—1961.

Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, wyłoniony w wyborach z dn. 20 I 1957 r. zakończył swą kadencję ostatnim posiedzeniem w dn. 17 II 1961 r. Wybrany w okresie wielkich przemian, spowodowanych VIII Plenum KC Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej z października 1956 r., Sejm otrzymał za zadanie rozpatrzenie wielkich i pilnych zagadnień państwowych i społecznych, w myśl wytycznych wspomnianego Plenum¹. Jednym z takich doniosłych zagadnień była sprawa Ziem Zachodnich².

Wybrany w dn. 20 I 1957 r. Sejm, w którego składzie znalazło się więcej niż w poprzednim przedstawicielei Ziem Zachodnich, bezpośrednio z nimi związanych, już wkrótce, po podjęciu normalnej pracy, ustosunkował się przychylnie do szczególnych potrzeb tych ziem. W dn. 22 III 1957 r. powołana została mianowicie do życia Sejmowa Nadzwyczajna Komisja Ziem Zachodnich w składzie 37 posłów. Na przewodniczącego Komisji wybrano posła prof. Stanisława Kulczyńskiego (Stronictwo Demokratyczne), wiceprzewodniczącego Rady Państwa³. Inauguracyjnemu

¹² „Wirtschaft und Statistik“ nr 9/60, s. 544.

¹³ „Wirtschaft und Statistik“ nr 7/60, s. 424.

¹⁴ J. w.

¹ „Nowe Drogi“ 10(88)/1956. O aktualnych zadaniach politycznych i gospodarczych partii. Uchwala VIII Plenum KC PZPR.

² F. Miedziński, Zagadnienia Ziem Zachodnich po przemianach październikowych. „Przegląd Zachodni“ 4/1957, s. 406—414.

³ F. Miedziński, Sejmowa Nadzwyczajna Komisja Ziem Zachodnich — Zarys działalności w latach 1957—58. „Przegląd Zachodni“ 2/1959, s. 534—544.

posiedzeniu Komisji w dn. 16 kwietnia przewodniczył marszałek Sejmu Czesław Wycech, który dał wyraz przekonaniu, że powołanie przez Sejm Komisji Ziem Zachodnich wyzwoli wielkie siły społeczne i gospodarcze potrzebne do pełnego ich zagospodarowania.

Z chwilą zakończenia II kadencji Sejmu dobiegła końca prawie 4-letnia działalność Komisji, co pozwala na krótkie, sumaryczne omówienie jej działalności i osiągnięć, bez ambicji krytycznej analizy, która wymaga pewnego dystansu czasowego, zbadania odpowiednich dokumentów i przebadania w terenie, jak zostały urzeczywistnione postulaty i postanowienia Komisji⁴.

W pracach Komisji Sejmowej można zgrubsza rozróżnić trzy kompleksy zagadnień:

1) sprawy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji ludności rodzimej Ziem Zachodnich;

2) sprawy ekonomiczne, a więc zagospodarowanie Ziem Zachodnich, gospodarka wodna na Odrze, rozwój rzemiosła itd.;

3) sprawy kultury, zapewnienie Ziemiom Zachodnim kadr naukowych, turystyka.

Ad 1) — Tak się złożyło, że powstanie Komisji Sejmowej zbiegło się w czasie z wejściem w życie polsko-niemieckiego porozumienia o tzw. „łączeniu rodzin”, czyli wyjazdów przebywających jeszcze w Polsce członków mniejszości niemieckiej do rodzin w NRD i w NRF. Akcja ta doprowadziła do wyjazdu również pewnej ilości osób pochodzenia czysto polskiego⁵. Pilnym więc zadaniem Komisji Sejmowej stało się rozpatrzenie sytuacji ludności rodzimej.

Polityczne, prawne, społeczne i ekonomiczne położenie tej ludności szeroko omawiano na posiedzeniu Komisji 14 XI 1957 r. Podjęto uchwałę, aby przeprowadzić konsultacje z poszczególnymi resortami w tej sprawie. Po przeprowadzeniu tych konsultacji, narady Komisji w dniu 11 VI 1958 r. ponownie poświęcono sprawom ludności rodzimej. Wynikiem narady były już konkretne postulaty w sprawie rent i zapomóg dla zasłużonych działaczy z okresu walki z niemieczyzną, i wdów po nich, kredyty dla ludności rodzimej, usprawnienie w terenie realizacji postanowień, ustaw i aktów prawnych, co musiało korzystnie odbić się na życiu tej ludności. — Wystąpiono pod adresem rządu o zakończenie w terminie możliwie najkrótszym tzw. akcji „łączenia rodzin” oraz o skuteczne przeciwstawienie się propagandzie rewizjonistycznej. Jako akcję w interesie ludności rodzimej należy również uznać zalecenie natychmiastowego zapoczątkowania badań socjologicznych na poszczególnych terenach ZZ, gdyż badania te musiały z natury rzeczy ujawnić istniejące jeszcze niedomagania w sytuacji tej ludności.

Ad 2) — Odbudową i uruchomieniem zniszczonych oraz inwestycjami na budowę nowych obiektów przemysłowych na ZZ zajmuje się głównie Rządowa Komisja dla Rozwoju Ziem Zachodnich, współpracująca z Komisją Sejmową⁶. Z tych względów Komisja Sejmowa poświęciła swoją uwagę przede wszystkim kilku kompleksowym zagadnieniom, a szczególnie sprawie aktywizacji Odry, której pełne zagospodarowanie ma wyjątkowo doniosłe znaczenie dla rozwoju ZZ. Obecnie stwierdzić można, że w 4-letniej działalności Komisji sprawa aktywizacji Odry zajęła naczelne miejsce.

Już na posiedzeniu w dn. 14 XI 1957 r. sprawa Odry jako międzynarodowej rzeki transportowej włączona została do problematyki najbliższych posiedzeń Ko-

⁴ Dane niniejszego opracowania pochodzą z materiałów Archiwum Prasowego Ziem Zachodnich Instytutu Zachodniego.

⁵ F. Miedziński, Repatriacja do NRF w ramach „akcji łączenia rodzin”. „Przegląd Zachodni” 2/1958, s. 311—329.

⁶ F. Miedziński, Rządowa Komisja dla Rozwoju Ziem Zachodnich. „Przegląd Zachodni” 1/1959, s. 191—199.

misji. I niewątpliwie wielkim sukcesem Komisji było doprowadzenie do odbycia w dn. 9 do 11 XII 1957 r. we Wrocławiu, wraz z Sejmową Komisją Morską i Żeglugi, sesji wyjazdowej, poświęconej pełnemu zagospodarowaniu Odry. Poza problemami czysto technicznymi, które się wyłoniły w toku obrad, uwagę zwrócił na siebie ważny aspekt międzynarodowy, a mianowicie znaczenie całkowitej aktywizacji ZZ oraz zagospodarowanie Odry, dla ściślejszego złączenia trzech zaprzyjaźnionych politycznie i związanych gospodarczo państw: Polski, Czechosłowacji i NRD. Konkretnym wynikiem sesji wrocławskiej było powstanie Międzyresortowej Komisji Zagospodarowania Odry.

Sprawom aktywizacji Odry poświęcone było posiedzenie Komisji z 18 VI 1958 r. przy udziale m. in. Zenona Nowaka wicepremiera i przewodniczącego Rządowej Komisji, a w dn. od 25 do 27 VI 1959 r. członkowie Komisji Sejmowej prawie *in gremio* udali się do Gliwic, skąd przez Opole, Wrocław do Szczecina odbyli „rejs poselski” po rzece, by naocznie się przekonać o stanie jej zagospodarowania.

Utrzymując jakby roczny rytm w bezpośrednim zajmowaniu się sprawami Odry Komisja poświęciła im swoje posiedzenie w dn. 9 VI 1960 r. Było to swego rodzaju sfinalizowanie dotychczasowych prac dotyczących tej rzeki, w związku z przedłożonym Komisji programem zagospodarowania Odry w planie 5-letnim w latach 1961—1965.

Fakt wysunięcia sprawy aktywizacji Odry na czoło prac Komisji Sejmowej nie jest przypadkowy. Na ostatnim posiedzeniu Komisji w II kadencji Sejmu, w dniu 3 II 1961 r., stwierdzono, że dezyderaty uchwalone w sprawie Odry przez Komisję przyczyniły się do ujęcia w planie perspektywnym sprawy aktywizacji tej rzeki jako arterii komunikacyjnej, do rozbudowy taboru pływającego i do ożywienia nadodrzańskich portów i stoczni.

Z innych prac Komisji Sejmowej nad ekonomicznym rozwojem ZZ wymienić należy wyjazd jej członków w dn. 24 V 1957 r. do Szczecina, by na miejscu poznać potrzeby miasta i portu w związku z jego rosnącym znaczeniem w naszej gospodarce morskiej. W dn. 24 III 1960 r. Komisja obrady swoje poświęciła analizie sytuacji ekonomicznej województw: koszalińskiego i olsztyńskiego, dalszego ich uprzemysłwienia, rozwoju turystyki itd. Należy dodać, że zespoły poselskie koszalińskie i olsztyńskie przedstawiły opracowane przez zespoły odpowiednio do potrzeb tych województw uwagi i wnioski, które zostały uwzględnione w wysuniętych przez Komisję dezyderatach. Postulowano w nich m. in. zwiększenie nakładów inwestycyjnych, przewidzianych w planie 5-letnim dla woj. olsztyńskiego, o sumę 150 mln zł dla przemysłu terenowego i zakładów drobnej wytwórczości oraz o 88 mln zł dla związku spółdzielni mleczarskich.

Ad 3) — Pierwsze szersze omówienie potrzeb kulturalnych ZZ nastąpiło na posiedzeniu Komisji Sejmowej w dn. 18 II 1958 r. W ramach tych potrzeb wymieniono zarówno konieczność szerszego uwzględnienia problemów ZZ w tematyce wydawanych książek, jak i odpowiednie przeciwstawienia zachodnoniemieckim badaniom naukowym dotyczącym tych ziem — badań polskich instytutów naukowych, które należy zaopatrzyć w należyte środki materialne.

Zagadnieniu temu poświęcono również posiedzenie Komisji w dniu 11 VI 1958 r., kładąc m. in. nacisk na lepsze wyposażenie kadrowe, laboratoryjne i techniczne wyższych uczelni na ZZ. Zarówno interesom ludności rodzimej jak i kultury na ZZ służyły postulaty Komisji w sprawie szerszego uwzględniania młodzieży tych ziem przy przyjmowaniu studentów na wyższe uczelnie i lepszych warunków bytowych dla niej czy też dmaganie się przyspieszenia powołania do życia Liceum Warmińsko-Mazurskiego.

Rozwojowi turystyki na ZZ, wchodzącej w stały zakres zainteresowań Komisji, poświęcone było posiedzenie w dn. 16 VIII 1959 r. wspólnie z Sejmową Komisją Zdrowia i Kultury Fizycznej. Wyrażono zadowolenie, że w wyniku m. in.

postulatów Komisji Sejmowej, w uchwale Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów, w sprawie programu zagospodarowania turystycznego kraju w l. 1959—1962, w szerokim zakresie uwzględniono potrzeby różnych ośrodków na ZZ, jak Wrocławia, Wybrzeża Gdańskiego, Jezior Mazurskich oraz uzdrowisk ziemi kłodzkiej.

O wykorzystaniu przez członków Komisji wszystkich środków, by jak najlepiej poznać odnośne zagadnienie, dowodzi m. in to, że np. narady w sprawie rozwoju turystyki uzupełniono kilku krótkometrażowymi filmami o krajobrazie ZZ.

Czteroletnią swoją działalność zbilansowała Komisja Sejmowa na swym ostatnim posiedzeniu w dn. 3 II 1961 r. W posiedzeniu wziął udział wicepremier Zenon Nowak. Podkreślił on, że działalność Komisji Sejmowej była bardzo owocna. Pomogła ona, jak zaznaczył, sporo Rządowej Komisji w jej pracy, przyczyniła się do zapalenia „zielonego światła” dla problemów ZZ.

Tak więc opinia, wypowiedziana przez przedstawiciela rządu, świadczy o wielkim wkładzie Komisji Sejmowej w rozwój Ziem Zachodnich w latach ostatnich. Sprawy tych ziem, dzięki istnieniu Komisji, znalazły szersze niż dawniej uwzględnienie w pracach Sejmu, a szereg zagadnień szybsze załatwienie. W podjętej przez Komisję uchwale na jej ostatnim posiedzeniu można było stwierdzić „znaczne umocnienie stabilizacji życia na ZZ”.

Toteż podzielać można opinię członków dotychczasowej Komisji, że Komisja Nadzwyczajna ZZ w przyszłym Sejmie powinna kontynuować zapoczątkowane prace, zmierzające do całkowitego scalenia się społeczeństwa na tych ziemiach, pogłębienia stabilizacji rolnictwa i stworzenia mu jeszcze lepszych warunków produkcji⁷.

Zresztą konieczność istnienia nadal Komisji Sejmowej Ziem Zachodnich uzasadnił pośrednio Stefan Jędrychowski, przewodniczący Komisji Planowania przy Radzie Ministrów w przemówieniu końcowym, poświęconym planowi 5-letniemu na lata 1961—1965, wypowiedzianym na posiedzeniu Sejmu w dn. 16 II 1961 r. Kilku posłów kwestionowało mianowicie założenia planu w sprawie rozmieszczenia sił wytwórczych na poszczególnych terenach kraju. W odpowiedzi S. Jędrychowski zaznaczył m. in.:

„Właśnie po roku 1965 musimy liczyć się ze szczególnie silnym przyrostem ludności w wieku zdolności do pracy na Ziemiach Odzyskanych. Jeżeli więc gdzieś należało lokalizować niezlokalizowane jeszcze zakłady o swobodnej lokalizacji, to przede wszystkim w województwach Ziem Odzyskanych, zwłaszcza północnych, jak koszalińskie, olsztyńskie, szczecińskie, częściowo białostockie. Sądzę też, że pełne wykorzystanie możliwości rozwojowych tych ziem jest politycznym i patriotycznym obowiązkiem całego naszego społeczeństwa”⁸.

Trudno byłoby o lepiej uzasadnioną argumentację na rzecz dalszego istnienia Sejmowej Komisji Ziem Zachodnich.

Florian Miedziński

⁷ „Trybuna Ludu” z 5 II 1961, wyd. C.

⁸ „Trybuna Ludu” z 18 II 1961, wyd. C.